

Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Tercihleri ile Kültürel Değerleri Arasındaki İlişki¹

Relationship between Teachers' Cultural Values and Preference for Whistle Blowing

Asiye TOKER GÖKÇE², Ebru OĞUZ³

Özet: Bilgi uçurma örgüt içinde ortaya çıkan yasa dışı veya etik dışı eylemlerin, durumu düzeltebilecek birilerine haber verilmesidir. Bu araştırma, öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerler ile olası bilgi uçurma tercihleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma tarama modeline göre desenlenmiştir. Çalışma grubunu, İstanbul'da görev yapan 246 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların % 61'i kadın ve % 39'u erkektir. Veri toplama araçları alanyazından elde edilmiştir. Analiz sonunda öğretmenlerin cinsel taciz, rüşvet ve hırsızlık olaylarına tanık olduklarında, dışa, kimliğini açıklayarak resmi olmayan yollarla bilgi uçurabilecekleri ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler toplulukçu kültürel değere daha yüksek düzeyde sahiptir. Son olarak kültürel değerler ile bilgi uçurma tercihleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Bilgi uçurma, kültürel değer, bireycilik, toplulukçu kültüre değer, öğretmen

Abstract: Whistle-blowing means disclosing of illegal or immoral practices in organizations to persons who would be able to fix that action. This research aims to identify the relationship between the teachers' cultural values and their possible whistle-blowing intentions. The research was designed as scanning model. The research group includes 246 teachers 61% of which was female and 39% of which was male. The instruments were constructed by the literature. The results revealed that the teachers would blow whistle externally, identified, and informally when that would observe sexual abuse, bribery, and theft. The teachers had collectivism cultural value more than the other one. Lastly, there was positive significant relationship between the cultural value and the choice of whistle blowing.

Keywords: Whistle blowing, cultural value, individualism, collectivism, teacher

1. GİRİŞ

Bilgi uçurma örgüt içinde ortaya çıkan yasa dışı veya etik dışı eylemlerin, örgüt içinde durumu düzeltebilecek yöneticilere veya örgüt dışında söz konusu eyleme müdahale edebilecek kişilere haber verilmesidir (Miceli ve Near, 1985). Bilgi uçurma her ne kadar yöneticiler tarafından istenmeyen bir davranış olarak kabul edilse de uzun dönemde örgüte yarar sağlayan bir eylemdir. Dolayısı ile yöneticilere örgüt içinde bilgi uçurma kanallarının açık tutulması önerilmektedir. İşgörenlerin bilgi uçurabilmesi için öncelikle örgüt içinde karşılaştıkları yasa dışı veya etik dışı eylemlerin farkına varmaları gerekir. Sonrasında işgören söz konusu eylemin düzeltilmesi veya ortadan kaldırılması için harekete geçmelidir. Ancak herkes harekete geçmeden önce bir karar verme süreci yaşar. Bilgi uçurmaya karar verme sürecine etki eden birçok faktör vardır. Bireyin sahip olduğu kültürel değer yönelimi (bireycilik / toplulukçuluk) de bu faktörler arasındadır. Bilgi uçurma örgütlerde işgörenlerin yönetimi veya birbirlerini ispiyonlamaları değildir. Aksine örgüt içinde örgüte veya kamuya zarar verecek sonuçları olan eylemlerin önüne geçecek 'prososyal' bir davranıştır (Graham, 1986; Miceli ve Near, 2005). Avustralya, Japonya, Güney Kore, Büyük Britanya ve ABD gibi gelişmiş ülke ve kıtalarda desteklenen bir eylem olarak yasalarca güvence altına alınan (Asian Institute of Management, 2006; bilgi uçurma Türkiye'de yeterince bilinmemektedir. Dolayısı ile öğretmenlerin farklı bilgi uçurma tercihlerinde belirleyici olan kültürel değer yönelimlerini irdeleyen bu çalışmanın alana katkı yapacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın sonuçlarının eğitim

¹Bu çalışma 11-13 Eylül 2014 tarihleri arasında düzenlenen V. Eğitim Yönetimi Forumu'nda sunulmuştur.

²Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, e-posta: asi.gokce@kocaeli.edu.tr

³Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, e-posta: ebru.oguz@msgsu.edu.tr

yöneticilerine okullarda yaşanacak istenmeyen eylemler ile mücadele etmede yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.1. Bilgi Uçurma

Bilgi uçurma bir örgütte kamuya veya kişilere zarar verecek sonuçları olacak istenmeyen eylemlere tanık olan işgörenlerin, söz konusu eylemi sonlandırmak amacıyla yetkili birilerine bildirmesidir (Miceli ve Near, 2005). İşgörenler örgüt içinde tanık oldukları etik veya yasa dışı eylemler karşısında ne yapacaklarına çeşitli faktörlere göre karar verirler. Dolayısı ile bilgi uçurmayı etkileyen faktörler vardır. Miceli, Near ve Schwenk (1991) bu faktörleri kişisel, örgütsel ve durumsal faktörler biçiminde ayırır. Kişinin ahlaki değerleri, kültürel değerleri, örgüte bağlılığı, karar verme tarzı kişisel faktörlerken; örgütün yapısı, bilgi uçurma karşısında göstereceği tavır, iklimi, yönetimin liderlik biçimi örgütsel faktörleri oluşturur. Tanık olunan eylemin türü, işgörenin eyleme doğrudan tanık olup olmadığı gibi konular da durumsal faktörler olarak işgöreni bilgi uçurmaya iter veya engeller (Near ve Miceli, 1995). Bilgi uçurmaya karar veren işgören bunu çeşitli biçimlerde gerçekleştirir. Park ve arkadaşları (2008) bilgi uçurma biçimlerini ayrıntılı tanımlayarak kategorilendirmiştir. Bu kategoriye göre bir kişi içe, dışa, resmi veya resmi olmayan yollarla, kimliğini açıklayarak veya saklayarak bilgi uçurur. İşgören tanık olduğu eylem hakkında örgütün içindeki yöneticilere haber vermesine içe bilgi uçurma denir. İşgören örgüt içindeki yönetici yerine dışarıdaki bir yetkiliye (medya, meslek odası gibi) gitmesine ise dışa bilgi uçurma denir. İşgören bilgiyi örgütün belirlediği kurallara uygun rapor ettiğinde resmi yolla bilgi uçurmuş olur. Diğer yandan işgören örgütün iletişim kurallarına uymadan, bilgiyi örgüt içinde güvendiği birine rapor ettiğinde, resmi olmayan yolla bilgi uçurmuş olur. İşgören hangi yolu takip ederse etsin, bu arada adını veya kimliğini belirten ifadeler kullanırsa, o zaman kimliği belirli bilgi uçurmuş olur. Aksi halde anonim bilgi uçurmuş olur (Vinten, 1996; Park ve ark. 2008).

2.2. Bilgi uçurma ve Kültürel Değer Yönelimi

Hofstede (1983) başta olmak üzere çeşitli araştırmacılar toplumların kültürel özelliklerini incelemişler ve genelde toplumları bireyci (individual) veya toplulukçu (collectivist) olarak kategorilendirmiştir. Bu kategorilere göre bireyci toplumlarda kişisel çıkarlar ön plandadır. Toplulukçu toplumlarda ise kişisel çıkarlar toplumun çıkarları ile çakıştığında kabul edilemez. Ayrıca Hofstede'e (1984) göre, iki kültürel düzey arasındaki belirleyiciler; toplum içinde söz konusu kişisel ve toplumsal çıkarların hedefi, aile yapısı, davranışlarda bağımsız hareket edebilme, karar vericinin konumu; bireylerin topluma olan duygusal bağı, sosyal grup içindeki kimlik algısı ve gruba bağlılığı gibi göstergelerdir. Toplulukçu kültürde geleneklere bağlı olan fikirlere olumlu yaklaşılırken, bireyci toplumlarda yeni olan daha çok ilgi görülür. Bireyci kültürün temelinde bireylerin birbirinden bağımsız olduğu varsayımı bulunur (Oyserman, Coon ve Kimmelmeier, 2002).

Hofstede'e (1983) göre kurumların işleyişinin ve yasaların yerine getiriliş biçimi içinde buldukları toplumun bireylerini etkiler. Dolayısı ile bir toplum içinde yaşayan bireylerde kolektif bir zihin oluşur. Bunun sonucunda, aynı toplum içinde yaşayanların algılamaları veya davranışları benzerlik gösterirken, farklı bölgelerde yaşayanların davranış ve algıları farklı olacaktır. Bu bağlamda sosyal bilim araştırmalarında kültürel özelliklerin ayrı bir önemi ortaya çıkmaktadır. Miceli ve ark. (2009) bilgi uçurmaya karar vermede kişinin kültürel özelliklerinin veya değerlerinin etkili olduğunu belirtirler. Alanyazında kültürün bilgi uçurmaya karar vermeye etkisini araştıran çalışmalar da mevcuttur. Keenan (2002) Amerikalı ve Hintli yöneticilerin bilgi uçurma olasılığını karşılaştırırken, Tavakali ve ark. (2003) ABD'li ve Hırvat yöneticiler arasında bilgi uçurma eğilimini araştırmıştır. Park ve ark., (2008) Güney Koreli, Türk ve Büyük Britanyalı öğrencilerin bilgi uçurma eğilimlerini karşılaştırmış, öğrenciler arasında bilgi uçurmaya yönelimde büyük fark bulamamıştır. Nayir ve Herzig (2012) Türkiye'de yöneticilerin bilgi uçurma olasılığını araştırmış, bireyci kültür

özelliğinin dışı ve anonim bilgi uçurma ile ilişkisi olduğunu belirlemiştir. Toker Gökçe (2013a) de Türkiye'de öğretmenlerin kültürel değerlerine göre bilgi uçurma yönelimlerini incelemiş; hem bireyci hem de toplulukçu kültürel değerlerin bilgi uçurma ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde bireylerin bilgi uçurmalarında kültürel değerlerin etkisinin karışık olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısı ile kültürel değerlerin bilgi uçurmaya tamamen etkisinin olduğunu veya olmadığını söylemek yanlış olacaktır. Nitekim hem Park ve ark., (2008) hem de Nayir ve Herzig (2012) kültürel değerlerin bilgi uçurma gibi bir konuya etkisini bölgesel düzeyde değil, bireysel düzeyde incelemenin daha uygun olacağını belirtmektedirler. Çünkü kültürel değerler aynı toplum içindeki bireylerde de farklı etki göstermektedir. Bu bağlamda aynı kültüre içinde yer alan bireylerin herhangi tercihlerinde kültürel değerlerin etkisini birden çok incelemekte yarar vardır. Bu çalışma öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile kültürel değerleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenler okullarda hangi tür istenmeyen davranışa / yolsuzluğa tanık olduklarında bilgi uçurulması gerektiğini düşünmektedir?
2. Öğretmenler olası tanık oldukları eylemler hakkında hangi tür bilgi uçurmayı tercih etmektedir?
3. Öğretmenlerin bilgi uçurma tercihleri çeşitli faktörlere (cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim durumu) göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerleri çeşitli faktörlere (cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim durumu) göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerinde kültürel değerlerine göre farklılaşma var mıdır?
6. Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile kültürel değerleri arasında bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

Tarama modelinde yapılan bu araştırma, öğretmenlerin bilgi uçurma türlerini, hangi durumlarda bilgi uçurdıkları ve öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerleri incelemeye yönelik betimsel bir çalışmadır.

2.1. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2013-2014 öğretim yılında, İstanbul ilinde yer alan kamu ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 246 öğretmen oluşturmaktadır. Tablo 1'de araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyetlerine, Yaşlarına, Kıdemlerine ve Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	150	61
Erkek	96	39
Yaş	n	%
25-34 yaş	40	16,3
35-44 yaş	112	45,5
45-54 yaş	84	34,1
55 yaş ve üstü	10	4,1
Kıdem	n	%
1-5 yıl	14	5,7
6-10 yıl	48	19,5
11-15 yıl	82	33,3

16-20 yıl	47	19,1
21-25 yıl	32	13,0
25 yıl ve üzeri	23	9,3
Eğitim Durumu	n	%
Önlisans	10	4,1
Lisans	225	91,5
Yüksek Lisans	11	4,5
Toplam	246	

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 150'si (% 61) kadın ve 96'sı (% 39) erkektir. Öğretmenlerin yarıya yakını (% 45,5; n=112) 35-44 yaş aralığındadır. Geriye kalanların % 34,1'i (n=84) 45-54 yaş aralığında; % 16,3'ü (n=40) 25-34 yaş aralığında, % 4,1'i (n=10) ise 55 yaş üzerindedir. Öğretmenlerin kıdemlerine bakıldığında, en fazla 11-15 yıl kıdeme sahip oldukları (% 33,3, n=82), bunu takiben de 6-10 yıl (% 19,5, n=48); 16-20 yıl (% 19,1, n=47) kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında ise önlisans mezunlarının (% 4,1, n=10); lisans mezunlarının (% 91,5, n=225) ve lisansüstü mezunlarının (%4,5, n=11) olduğu görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri belirlendikten sonra, birinci bölümde öğretmenlere haber uçurma türlerini ortaya çıkarmak amacıyla Toker Gökçe'nin (2013a, 2013b, 2013c) Park ve arkadaşlarından (2008) yararlanarak oluşturduğu on üç maddelik bir anket sunulmuştur. 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanan bu ankette bilgiyi uçurmada resmi-resmi olmayan; içe-dışa doğru ve kimliğini açıklayarak-saklayarak bilgi uçurma biçimlerine ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. İkinci kısımda ise öğretmenlerin hangi durumlarda haber uçuracaklarına ilişkin bir soru listesi kullanılmıştır. Söz konusu liste Toker Gökçe (2013b, 2013c) tarafından (Miceli ve Near, 1988; Near ve ark., 2004) yararlanarak oluşturulmuştur. Bu listede yasal veya etik olmayan eylemler listesi yer almaktadır. Öğretmenlerden bu eylemlerden hangilerine tanık olduklarını işaretlemeleri (1=evet, 0=hayır) istenmiştir. Anketin üçüncü bölümünde ise, öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerleri ortaya koymak amacıyla 'Kültürel değerler ölçeği' kullanılmıştır. Bu ölçek Chew (1996; Akt: Taras, 2010) tarafından Hofstede'in (1980) çalışması temel alınarak hazırlanmıştır (Taras, 2010). Bu ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Yedi madde bireycilik, sekiz madde toplulukçuluk ile ilgilidir. Söz konusu anketin önce Türkçe'ye çevirisi yapılmıştır. Bu işlem sırasında anket üç İngilizce öğretmeni tarafından çevrilerek sonuçlar karşılaştırılmıştır. Daha sonra çevrilen maddeler alanyazın uzmanları tarafından incelenmiş ve faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçek orijinal halinde olduğu gibi iki boyutunu korumuştur. Birinci boyut, bireyci kültürel değerlerden, ikinci boyut ise toplulukçu değerlerden oluşmaktadır. Birinci boyutun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.72; ikinci boyutun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0.74 olarak bulunmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile hangi durumlarda bilgi uçurulması gerektiğine ve sahip oldukları kültürel değerlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

4.1. Öğretmenlerin Bilgi Uçurulması Gerektiğini Düşündükleri Eylemlere İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin okullarda karşılaşılabilecekleri ve düzeltilmesi veya ortadan kaldırılması için bilgi uçurulması gerektiğini düşündükleri eylemler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmenlerin Bilgi Uçurmayı Tercih Edecekleri Eylemler

Eylemler	n	%
1. Cinsel taciz (öğrencilere) yapılması	239	97.2
2. Cinsel taciz (öğretmenlere ve diğer iş görenlere) yapılması	232	94.3
3. Rüşvet alınması	222	90.2
4. Okulun ödeneğinden para çalınması	212	86.2
5. Okula ait pahalı olabilecek (bilgisayar, duvar delme aleti gibi) bir/birkaç eşyanın çalınması	181	73.6
6. Kişisel çıkar için makamın kullanılması	177	72
7. Kamunun sağlığını /güvenliğini tehlikeye sokacak bir uygulamaya / duruma göz yumulması	175	71.1
8. Kanunların veya yönetmeliklerin ciddi biçimde ihlal edilmesi	170	69.1
9. Yönetmeliklerin uygulanmasında kişilere / gruplara ayrımcılık yapılması	167	67.9
10. Bir müteahhit, danışman veya tedarikçiye, hak etmediği halde, yarar sağlanması	161	65.4
11. Gereksiz veya eksik yarar veya hizmet alınarak okulun parasının boşa harcanması	148	60.2
12. Okulun parasını boşa harcayacak biçimde, kişilerden yarar veya hizmet alınması	142	57.7
13. Kötü yönetilen bir program ile okulun kaynaklarının boşa harcanması	138	56.1
14. Yönetmeliklerin uygulanmasında kişilere / gruplara ayrımcılık yapılması	137	55.7
15. Okula ait çok pahalı olmayan (tornavida, küçük eğitim malzemesi vb) bir/birkaç eşyanın çalınması	114	46.3

Tablo 2'de görüldüğü gibi, öğretmenler en çok öğrencilere cinsel tacize tanık olduklarında bu durum hakkında bilgi uçurulması gerektiğini belirtmektedir. Bunu, öğretmenlere ve diğer işgörenlere cinsel taciz yapılması takip etmektedir. Rüşvet, okulun ödeneğinden para alınması, okula ait eşyaların çalınması, kişisel çıkar için makamın kullanılması gibi yanlış/etik dışı davranışlar da gözlemlendiğinde bilgi uçurulması gerektiği düşünülen davranışlardır. Toker Gökçe'ye (2013b) göre öğretmenlerin en çok tanık oldukları yanlış eylemler okulun kaynaklarının boşa harcanması, kişisel çıkar için makamın kullanılması, gereksiz veya eksik hizmet alınarak okulun parasının boşa harcanması ile yönetmeliklerin ciddi bir şekilde ihmal edilmesidir.

4.2. Öğretmenlerin Olası Bilgi Uçurma Tercihlerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin tercih edecekleri durumda hangi tür bilgi uçurmayı tercih edeceklerine ilişkin bilgiler Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin Tercih Edecekleri Bilgi Uçurma Türleri

		N	X	Ss
İçe	Yolsuzluğu okulda uygun gördüğüm diğer öğretmenlere vb. bildirim	246	6.55	2.21
	Okulda yolsuzluğu yapan kişiden daha yetkili kişilere bildirim			
Dışa	Yolsuzluğu, MEB'den yetkili kişilere bildirim	246	8.55	3.31
	Yolsuzluğu diğer okullarda çalışan öğretmenlere / müdüre bildirim			
	Yolsuzluğu halka / velilere bildirim			
Kimliğini açıklayarak	Yolsuzluğu gerçek adımı kullanarak bildirim	246	6.29	2.57
	Yolsuzluğu hakkında ayrıntılı bilgi vererek bildirim			
Kimliğini saklayarak	Yolsuzluğu, takma isim kullanarak bildirim	246	5.34	2.49
	Yolsuzluğu, ihbar ederim, ancak hakkımda hiç bilgi vermem			
Resmi	Yolsuzluğu ihbar etmek için resmi kanalları kullanırım	246	7.20	2.47
	Yolsuzluğu ihbar ederken Milli Eğitimdeki silsileyi izlerim			
Resmi olmayan	Yolsuzluğu, müdahale edebilecek bir yakınımın sözlü anlatırım	246	6.18	2.47
	Yolsuzluğu düzeltmekle görevli olduğuna inandığım bir yetkiliye, sözlü olarak bildirim			

Tablo 3'e göre öğretmenler; kurum içinden ziyade kurum dışına bilgi uçurmayı ve daha yüksek oranda resmi kanalları kullanmayı tercih edeceğini belirtmektedir. Katılımcılar bilgi uçururken kimliklerini saklamaktan çok açıklamayı tercih edeceklerini de belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu Toker Gökçe'nin (2013b) bulguları ile kısmen tutarlılık göstermektedir. Söz konusu araştırmada öğretmenler dışa, kimliğini saklayarak ve daha çok resmi olmayan yollardan bilgi uçurduklarını belirtmiştir.

4.3. Öğretmenlerin Kültürel Değerlerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerlere ilişkin veri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Öğretmenlerin Kültürel Değerlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	X	Ss
Bireycilik	246	6.55	2,21
Toplulukçuluk	246	8.55	3,31

Tablo 4'e göre öğretmenlerin daha çok toplulukçu kültürel değere sahip olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu Toker Gökçe'nin (2013a) bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Söz konusu araştırmada da öğretmenlerin bireyci kültürel değerleri toplulukçu değerden yüksek çıkmıştır.

4.4. Öğretmenlerin Olası Bilgi Uçurma Tercihlerinin Ve Kültürel Değerlerinin Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerinin ve kültürel değerlerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bilgiler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Türleri ve Kültürel Değerlerinin Cinsiyete Göre Farkı T Testi Sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
İçe	Kadın	150	8.58	2.20	244	.716	.475
	Erkek	96	8.50	2.22			
Dışa	Kadın	150	6.72	3.41	244	.955	.341
	Erkek	96	6.29	3.16			
Kimliğini açıklayarak	Kadın	150	6.38	2.61	244	.681	.496
	Erkek	96	6.14	2.50			
Kimliğini saklayarak	Kadın	150	5.22	2.34	244	1.962	.051
	Erkek	96	5.53	2.71			
Resmi	Kadın	150	7.29	2.41	244	.962	.560
	Erkek	96	7.07	2.56			
Resmi olmayan	Kadın	150	6.43	2.43	244	.397	.,625
	Erkek	96	5.80	2.50			
Bireyci	Kadın	150	27.25	4.37	244	1.503	.134
	Erkek	96	26.91	4.47			
Toplulukçu	Kadın	150	6.89	1.43	244	.200	.842
	Erkek	96	6.98	1.59			

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin bilgi uçurma türleri ve kültürel değerleri ile ilgili görüşleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Toker-Gökçe'nin (2013c) araştırmasında erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha çok bilgi uçurdıkları ortaya çıkmıştır. Dolayısı ile araştırmanın bu bulgusu alan yazını destekler görünmemektedir. Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerinin ve kültürel değerlerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Türleri ve Kültürel Değerlerinin Yaşa Göre Farkı Kruskal Wallis Sonuçları

	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Fark
İçe	25-34 yaş	40	158.80	3	14.499	.002*	1-2
	35-44 yaş	112	117.72				1-3
	45-54 yaş	84	111.80				
	55 yaş ve üzeri	10	145.30				
Dışa	25-34 yaş	40	132.6	3	.887	.829	
	35-44 yaş	112	120.58				
	45-54 yaş	84	123.54				
	55 yaş ve üzeri	10	119.45				
Kimliğini açıklayarak	25-34 yaş	40	98.44	3	8.202	.042*	1-2
	35-44 yaş	112	134.42				
	45-54 yaş	84	122.65				
	55 yaş ve üzeri	10	108.65				
Kimliğini saklayarak	25-34 yaş	40	133.73	3	15.920	.001*	1-3
	35-44 yaş	112	131.59				1-4
	45-54 yaş	84	101.61				2-3
	55 yaş ve üzeri	10	175.85				3-4
Resmi	25-34 yaş	40	154.54	3	11.432	.010*	1-2
	35-44 yaş	112	123.24				1-3
	45-54 yaş	84	111.76				1-4
	55 yaş ve üzeri	10	100.95				

Resmi olmayan	25-34 yaş	40	136.46	3	3.700	.296	
	35-44 yaş	112	114.60				
	45-54 yaş	84	139.27				
	55 yaş ve üzeri	10	122.90				
Bireyci	25-34 yaş	40	116.69	3	9.598	.022*	2-3
	35-44 yaş	112	136.96				
	45-54 yaş	84	106.88				
	55 yaş ve üzeri	10	139.60				
Toplulukçu	25-34 yaş	40	114.13	3	3.322	.345	
	35-44 yaş	112	121.09				
	45-54 yaş	84	127.28				
	55 yaş ve üzeri	10	156.20				

Tablo 6’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin içe bilgi uçurma tercihi yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(3)}=14.499$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda 25-34 yaş ve 35-44 yaş arasında olanlar ile 45-54 yaş arasında olan öğretmenlerin içe bilgi uçurma tercihlerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlerin kimliğini açıklayarak bilgi uçurma türleri yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(3)} = 8.202$, $p <.05$]. Buna göre 25-34 yaş ve 35-44 yaş arasında olan öğretmenlerin kimliğini açıklayarak bilgi uçurma tercihlerinde anlamlı bir fark vardır. Öğretmenlerin yaşı kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihlerinde de fark yaratmaktadır [$\chi^2_{(3)} = 15.920$, $p <.05$]. 25-34 yaş, 45-54 yaş aralığında olan öğretmenler ile ve 55 yaş ve üzerinde olan öğretmenlerin kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihleri arasında fark vardır. Diğer yandan, 35-44 yaş arasında olan öğretmenler ile 45-54 yaş arasında olanlar ve 45-54 yaş arasında olanlarla 55 yaş ve üzeri olan öğretmenler arasında da fark vardır.

Öğretmenlerin resmi kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihleri de yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(3)} = 11.432$, $p<.05$]. 25-34 yaş ile 35-44 yaş arasında 45-54 yaş ve 55 yaş üzeri olan öğretmenlerin resmi kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihleri arasında fark vardır. Öğretmenlerin kültürel değerleri ile yaş değişkeni arasında da anlamlı farklılıklar görülmektedir [$\chi^2_{(3)} = 9.598$, $p<.05$]. Araştırma sonucuna göre 35-44 yaş ile 45-54 yaş arasında olan öğretmenler bireyci kültürel değere sahip olma bakımından farklılaşmaktadır.

Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerinin ve kültürel değerlerinin kıdem değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bilgiler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Türleri ve Kültürel Değerlerinin Kıdeme Göre Farkı Kruskal Wallis Sonuçları

	Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Fark
İçe	1-5 yıl	14	174.32	5	20.008	.001*	1-3
	6-10 yıl	48	145.71				1-4
	11-15 yıl	82	122.95				1-5
	16-20 yıl	47	106.94				2-4
	21-25 yıl	32	96.55				2-5
	26 yıl ve üzeri	23	119.52				
Dışa	1-5 yıl	14	139.68	5	12.149	.033*	2-5
	6-10 yıl	48	111.23				3-5
	11-15 yıl	82	118.09				4-5
	16-20 yıl	47	129.35				
	21-25 yıl	32	156.20				
	26 yıl ve üzeri	23	101.09				

Kimliğini açıklayarak	1-5 yıl	14	81.39	5	12.747	.026*	1-2
	6-10 yıl	48	131.07				1-4
	11-15 yıl	82	109.89				1-6
	16-20 yıl	47	141.48				3-4
	21-25 yıl	32	129.17				3-6
	26 yıl ve üzeri	23	137.22				
Kimliğini saklayarak	1-5 yıl	14	130.14	5	11.754	.038*	1-5
	6-10 yıl	48	117.69				3-5
	11-15 yıl	82	135.45				4-5
	16-20 yıl	47	129.85				
	21-25 yıl	32	87.17				
	26 yıl ve üzeri	23	126.57				
Resmi	1-5 yıl	14	166.07	5	16.181	.038*	1-3
	6-10 yıl	48	128.98				1-6
	11-15 yıl	82	103.77				3-4
	16-20 yıl	47	141.93				
	21-25 yıl	32	128.06				
	26 yıl ve üzeri	23	112.50				
Resmi olmayan	1-5 yıl	14	164.57	5	13.873	.016*	1-2
	6-10 yıl	48	109.50				1-3
	11-15 yıl	82	110.55				2-5
	16-20 yıl	47	131.56				3-5
	21-25 yıl	32	147.95				
	26 yıl ve üzeri	23	123.39				
Bireyci	1-5 yıl	14	110.96	5	3.361	.645	
	6-10 yıl	48	134.91				
	11-15 yıl	82	119.93				
	16-20 yıl	47	118.16				
	21-25 yıl	32	135.05				
	26 yıl ve üzeri	23	114.91				
Toplulukçu	1-5 yıl	14	100.00	5	3.443	6.32	
	6-10 yıl	48	115.75				
	11-15 yıl	82	131.65				
	16-20 yıl	47	122.02				
	21-25 yıl	32	127.28				
	26 yıl ve üzeri	23	122.67				

Tablo 7’da de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin içe bilgi uçurma tercihleri, kıdem değişkenine göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=20.008$, $p<.05$]. Yapılan Mann Whitney U-Testi sonuçlarına göre 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar arasında içe bilgi uçurma tercihi bakımından fark vardır. Ayrıca, 6-10 yıl kıdeme sahip olanlarla 16-20 yıl ve 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar arasında da içe bilgi uçurma tercihinde fark vardır. Öğretmenlerin dışa bilgi uçurma tercihi de kıdem değişkenine göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=12.149$, $p<.05$]. Öğretmenlerden 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar, dışa bilgi uçurma tercihi bakımından, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip olanlardan farklılık göstermektedir. Analiz sonucuna göre öğretmenlerin kimliğini açıklayarak bilgi uçurma tercihi de kıdeme göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=12.747$, $p<.05$]. 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 6-10 yıl, 16-20 yıl ve 26 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar arasında kimliğini açıklayarak bilgi uçurma tercihinde fark vardır. Ayrıca, 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar ile 16-20 yıl ve 26 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar arasında da fark vardır. Analize göre kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihi kıdeme göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=11.754$, $p<.05$]. 21-25 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 1-5 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar arasında kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihinde fark

vardır. Resmi kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihi kıdeme göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=16.181$, $p<.05$]. 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 11-15 yıl ve 26 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar arasında ve 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerle 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar arasında resmi kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihinde fark vardır. Resmi olmayan kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihi de kıdeme göre farklılaşmaktadır [$\chi^2_{(5)}=13.873$, $p<.05$]. 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler ile 6-10 yıl ve 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar arasında, bu tür bilgi uçurma tercihinde bir fark vardır. 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar ile 6-10 yıl ve 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar arasında da resmi olmayan kanalları kullanarak bilgi uçurma tercihi bir fark vardır. Diğer yandan öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerler kıdeme göre bir farklılık göstermemektedir.

Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerinin ve kültürel değerlerinin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bilgiler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8: Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Türleri ve Kültürel Değerlerinin Eğitim Durumuna Göre Farkı Kruskal Wallis Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Fark
İçe	Önlisans	10	131.05	2	6.715	.035*	2-3
	Lisans	225	120.62				
	Lisansüstü	11	175.64				
Dışa	Önlisans	10	108.25	2	6.081	.048*	1-3 2-3
	Lisans	225	121.74				
	Lisansüstü	11	173.36				
Kimliğini açıklayarak	Önlisans	10	151.90	2	2.341	.310	
	Lisans	225	123.11				
	Lisansüstü	11	105.59				
Kimliğini saklayarak	Önlisans	10	114.95	2	.217	.897	
	Lisans	225	124.12				
	Lisansüstü	11	118.64				
Resmi	Önlisans	10	134.45	2	.262	.877	
	Lisans	225	123.10				
	Lisansüstü	11	121.82				
Resmi olmayan	Önlisans	10	112.60	2	.635	.728	
	Lisans	225	123.33				
	Lisansüstü	11	136.86				
Bireyci	Önlisans	10	137.60	2	.575	.750	
	Lisans	225	122.50				
	Lisansüstü	11	131.13				
Toplulukçu	Önlisans	10	173.20	2	5.357	.069	
	Lisans	225	121.62				
	Lisansüstü	11	124.95				

Tablo 8’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumu içe bilgi uçurma tercihlerinde [$\chi^2_{(2)} = 6.715$, $p<.05$] ve dışa bilgi uçurma tercihlerinde [$\chi^2_{(2)} = 6.081$, $p <.05$] fark yaratmaktadır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda öğretmenlerin içe bilgi uçurma tercihleri ile lisans ve lisansüstü eğitim mezunu olmaları arasında bir fark vardır. Sıra ortalamalarına bakıldığında; lisansüstü eğitime sahip olanların içe bilgi uçurma türünü daha çok tercih edeceği görülmektedir. Lisansüstü mezunları ile hem önlisans hem de lisans mezunu öğretmenler arasında dışa bilgi uçurma tercihi bakımından anlamlı bir fark vardır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek ortalamaya lisansüstü mezunlarının, en düşük ortalamaya ise önlisans mezunlarının sahip oldukları görülmektedir. Diğer

yandan öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerler öğrenim durumuna göre bir farklılık göstermemektedir.

4.5. Öğretmenlerin Olası Bilgi Uçurma Tercihlerinin İle Kültürel Değerleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile sahip oldukları kültürel değerler arasında bir ilişki olup olmadığına bakmak için Pearson Corelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Testi Sonuçları (N=246)

	İçe	Dışa	Kimliğini açıklayarak	Anonim	Resmi	Resmi olmayan	Bireyci	Toplulukçu
İçe	1							
Dışa	.378* .000	1						
Kimliğini açıklayarak	.119 .063	.399* .000	1					
Kimliğini saklayarak	.258* .000	.359* .000	.038 .548	1				
Resmi	.337* .000	.389* .000	.483* .000	.158* .013	1			
Resmi olmayan	.352* .000	.536 .000	.116 .070	.409* .000	.408* .000	1		
Bireyci	.068 .287	.206* .000	.090 .159	.077 .228	.152* .000	.189* .003	1	
Toplulukçu	.59 .353	.147* .021	.091 .155	.126* .048	.052 .415	.114 .073	.260* .000	1

Tablo 9'a göre öğretmenlerin bilgi uçurma türleri ile kültür düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır. Boyutlara ayrıntılı biçimde bakıldığında dışa bilgi uçurma tercihi ile bireyci kültür değeri arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($r=.206$, $p<0.1$). Ayrıca Dışa bilgi uçurma tercihi ile toplulukçu kültür düzeyi arasında da pozitif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=.147$, $p<0.1$). Öğretmenlerin kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihi ile toplulukçu kültür düzeyi arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır ($r=.126$, $p<0.1$). Resmi yolları kullanarak bilgi uçurma tercihi ile toplulukçu kültür değeri arasında da pozitif ve anlamlı ilişki görülmektedir ($r=.384$, $p<0.1$).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de merkezi yönetim olması nedeniyle bütün okullarda aynı eğitim programı uygulanmaktadır. Öğretmenlerden de hangi bölgede görev yapıyor olursa olsun, merkez tarafından belirlenmiş bir programı hayata geçirmesi beklenmektedir. Merkez tarafından belirlenmiş olan eğitim kazanımlarının coğrafi, sosyal, ekonomik yönden çeşitlilik gösteren her bölgede aynı düzeyde gerçekleştirilemediği herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Başta eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına koşullar ne olursa olsun, her öğrenciye ulaşılacak ve eğitim öğretimin gerçekleştirilmesi eğitim yöneticilerinin görevidir. Bu bağlamda her sınıfa akıllı tahta sağlanması gibi teknolojik yeniliklerden de yararlanılmaktadır. Ancak biçimsel olarak alınan önlemlere rağmen TEOG gibi ulusal düzeyde, PISA gibi uluslararası düzeyde yapılan sınavlarda bölgesel bağlamda büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Benzer sonuç yükseköğretime giriş sınavları için de söz konusudur. Eğitimde düzey

belirleme sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi sınıfa akıllı tahta almak ile eğitimde her öğrenciye eşit öğrenme fırsatı sağlanmış olamamaktadır.

Eğitim öğretim sırasında öğrenciye yalnızca bilgi yükleme söz konusu değildir. Okula gelen öğrencinin ülkenin istediği insan modelini yetiştirmek adına çeşitli değerlere de sahip olması beklenmektedir. Söz konusu değerler gerek ders sırasında gerek sınıf dışı etkinliklerde öğrencilere bir biçimde kazandırılmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin tutum ve davranışları büyük önem kazanmaktadır. Öğretmenler eğitim öğretim görevini yerine getirirken bilinçli olarak veya olmayarak sahip oldukları çeşitli değerleri öğrencilerine aktarırlar. Kültürel değerler bunlardan biridir. Dolayısı ile öğretmenin sahip olduğu kültürel değeri bilmek hem toplumu, hem de gelecek neslin nasıl biçimleneceğini anlamada önemli göstergelerden biri olacaktır. Dolayısı ile öğretmenlerin kültürel değerlerine yönelik araştırmaların yapılması gereği vardır.

Bu araştırma öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile kültürel değerleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle öğretmenlerin okullarında ne tür eylemlere izin vermeyecekleri belirlenmek istenmiştir. İkinci olarak, okulda rastlanmaması gereken eylemlere tanık olduklarında öğretmenlerin kime nasıl bilgi vereceği belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerleri de belirlenmiştir. Daha sonra öğretmenlerin kültürel değerlerinin ve olası bilgi uçurma tercihlerinin cinsiyete, yaşa, kıdeme ve eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Son olarak da öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihleri ile kültürel değerleri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

Araştırmanın ilk sorusuna cevap bulmak amacıyla, katılımcılara okullarda hangi eylemlerle karşılaştıklarında, bu duruma müdahale edilmesi için birilerine bilgi vermeyi düşünecekleri sorulmuştur. Analiz sonucunda öğretmenlerin cinsel taciz söz konusu olduğunda bunun mutlaka bildirilmesi gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bunu rüşvet, okulun ödeneğinden para alınması, okula ait eşyanın çalınması, kişisel çıkar için makamın kullanılması gibi eylemler takip etmektedir. Araştırmanın bu bulgusu alanyazın ile benzerlik göstermektedir. Toker-Gökçe ve Alataş (2014) öğretmenlerin olası bilgi uçurma tercihlerini irdelediği araştırmada aynı bulguya ulaşmıştır. Toker Gökçe (2014b) de öğretmenlerin okulun kaynaklarının boşa harcanması, kişisel çıkar için makamın kullanılması, gereksiz veya eksik hizmet alınarak okulun parasının boşa harcanması ile yönetmeliklerin ihmal edilmesi eylemlerini öncelikle bildirdiklerini ortaya koymuştur.

Araştırmanın ikinci bulgusu öğretmenlerin istenmeyen bir eyleme tanık oldukları durumda okuldaki diğer çalışanlara haber verebileceklerini, ancak çoğunlukla MEB'ndeki yetkililer gibi okulun dışındaki yetkililere bilgi uçuracakları yönündedir. Öğretmenler bilgiyi uçururken silsileyi takip edeceklerini yani resmi yolları kullanacaklarını belirtmiştir. Bu konuda son olarak da çoğunlukla kimliklerini saklamaya gerek duymayacaklarını yani kimliği açık bilgi uçurmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Toker Gökçe'nin (2013b) çalışmasında öğretmenlerin kimliğini saklayarak, resmi olmayan yollarla dışa bilgi uçurdukları ortaya çıkmıştır. Diğer yandan Toker-Gökçe ve Alataş'ın (2014) çalışmasında öğretmenler resmi yollarla içe ve kimliğini saklayarak bilgi uçuracaklarını belirtmişlerdir. Dolayısı ile araştırmanın bu bulgusu alanyazın ile kısmen benzerlik göstermektedir.

Analiz sonucunda öğretmenler toplulukçu kültürel değere bireyci kültürel değerden daha yüksek oranda sahiptirler. Araştırmanın bu bulgusu Toker Gökçe'nin (2013a) bulguları ile ters düşmektedir. Sözü edilen çalışmada öğretmenler yüksek oranda bireyci kültürel değere sahip çıkmıştır. Öğretmenlerin cinsiyetinin bilgi uçurmayı tercihlerinde bir fark yaratmadığı görülürken, yaşın bir farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır. Analiz sonucuna göre 35 yaştan küçük öğretmenler diğer yaş gruplarına göre içe bilgi uçurmayı daha yüksek oranda tercih edecektir. Diğer yandan bu yaş grubunda olan öğretmenler kimliğini açıklamayı diğer gruplara oranla daha düşük düzeyde tercih edeceğini belirtmiştir. Öğretmenler arasında yaş faktörü kimliğini saklayarak bilgi uçurma tercihinde de farklılığa yol açmıştır. 35 yaş altı grubu öğretmenler diğer yaş gruplarından daha yüksek düzeyde

resmi yolları tercih edeceğini belirtmiştir. Son olarak 45-55 yaş arası öğretmenler 35-44 yaş gruplarından daha düşük düzeyde bireyci özellik göstermiştir.

Analiz sonucuna göre kıdem öğretmenlerin bilgi uçurma tercihlerinde farka yol açmaktadır. Altı yıldan daha az kıdemi olanlar daha yüksek oranda içe bilgi uçurmayı tercih ederken 21-25 yıl kıdemi olanlar en az düzeyde içe bilgi uçurmayı tercih edeceğini belirtmiştir. Diğer yandan 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar en yüksek düzeyde dışa bilgi uçuracağını belirtmektedir. 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin en yüksek düzeyde kimliğini açıklamayı tercih edeceği, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise en yüksek düzeyde kimliğini saklamayı tercih edeceği ortaya çıkmıştır. 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler en az düzeyde kimliğini açıklayacağını belirtirken en yüksek düzeyde resmi kanalları kullanabileceğini belirtmiştir. Bu kıdeme sahip olan öğretmenler, bu bakımdan diğer kıdeme sahip gruplar ile farklılık göstermektedir. Son olarak kıdem öğretmenlerin sahip oldukları kültürel değerlerde bir farklılık göstermemektedir.

Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin öğrenim durumu bilgi uçurma tercihinde farklılık yaratmaktadır. Lisansüstü mezunları diğerlerine göre daha yüksek oranda içe ve dışa bilgi uçurmayı tercih edeceğini belirtmiştir. Bunun dışında bir fark görülmemektedir. Analiz sonucunda bireyci kültürel değerler dışa, resmi ve resmi olmayan bilgi uçurma ile pozitif ve anlamlı ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Toplulukçu kültürel değerler ise dışa ve anonim bilgi uçurma ile pozitif ve anlamlı ilişkisi ortaya çıkmıştır.

Hofstede'in (1983) belirttiğine göre farklı toplumlarda yaşayan bireyler algı ve davranış bakımından birbirinden farklı olacaktır. Zamanla toplumlar da değişmekte, teknolojik değişimler toplum hayatına yön vermektedir. Dolayısı ile aynı toplumda zaman içinde yetişen nesillerde de hayatı algılamada ve hayata bakışta farklılık olmaktadır. Diğer yandan, yönetimler de zamanlar değişen toplumun ihtiyaçlarına yönelik olarak, her yeni neslin, yaşadığı çağı yakalamasını sağlayacak yeni değerleri kazanmasını amaçlamaktadır. Öğretmenlerin de yaşadığı toplumun bireyleri olduğu düşünüldüğünde, toplumsal değişimler öğretmenleri iki yönden etkileyecektir. Birincisi, her yeni nesil öğretmen bir önceki nesle ait öğretmenden farklı biçimde hayatı algılayacak ve yorumlayacaktır. İkincisi her öğretmen ayrıca yönetimin belirlediği hedefler doğrultusunda toplumun parçası olan öğrencileri eğitecektir. Dolayısı ile öğretilecek konular aynı olsa bile eğitim boyutunda nesilden nesile farklar ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda değişim halinde olduğunu kabul ettiğimiz kültürel değerlerin öğretmenlerin okullarda yaşanmaması gereken zararlı davranışları önlemede onları nasıl etkilediğini belirli aralıklarla incelemek gereği doğmaktadır. Bu araştırma öncelikle bu bağlamda alanyazına katkı yapacaktır. Takip eden araştırmacıların bilgi uçurmayı farklı boyutları ile incelemesi önerilmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Asian Institute of Management. (2006). *Whistleblowing in the Philippines: awareness, attitudes and structures*. Contract No. 7137453. Hills Governance Center. www.aim-hills.ph. İndirme Tarihi: 27.04.2012.
- Graham, J. W. (1986). Principled organizational dissent: A theoretical essay. *Research in Organizational Behavior*, (8)1-52.
- Hofstede, G., (1984). The cultural relativity of the quality of life concept. *Academy of Management Review*. 9, 389-398.
- Hofstede, G. (1983) The cultural relativity of organizational practices and theories. *Journal of International Business Studies*, 14(2), 75-89.
- Keenan JP (2002). Comparing Indian and American managers on whistleblowing. *Employee Responsibilities Rights J.* (14):79-89.
- Miceli, M. P. and Near, J. P. (1985). Characteristics of organizational climate and perceived wrongdoing associated with whistleblowing decisions. *Personnel Psychology*, 38 (3), 525-544.
- Miceli, M.P. ve Near, J.P. (1988). Individual and situational correlates of whistle-blowing. *Personnel Psychology*, 41, 267-281.

- Miceli, M. P., Near, J. P., Schwenk, C. R. (1991). Who blows the whistle and why? *Industrial and Labor Relations Review*, 45 (1), 113-130.
- Miceli, M.P., Near, J.P. (2005). Standing up or standing by: What predicts blowing the whistle on organizational wrongdoing? *Research in Personnel and Human Resources Management* 24:95-136.
- Nayir DZ, Herzig H (2012). Value orientations as determinants of preference for external and anonymous whistleblowing. *J. Bus. Ethics* 107:197-213.
- Near, J.P., Rehg, M.T., Scotter, J.R.V., Miceli, M.P. (2004). Does type of wrongdoing affect the whistleblowing process? *Business Ethics Quarterly*, 14(2), 219-242.
- Oyserman, D., Coon, H. M. and Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*. 128 (1), 3–72.
- Park, H., Blenkinsopp, J., Oktem, M. K., Omurgonulsen, U. (2008). Cultural Orientation and Attitudes Toward Different Forms of Whistleblowing: A Comparison of South Korea, Turkey, and the U.K. *Journal of Business Ethics*, 82, 929–939.
- Tavakoli AA, Keenan JP, Crnjak-Karanovic B (2003). Culture and whistleblowing an empirical study of Croatian and United States managers utilizing Hofstede's cultural dimensions. *J. Bus. Ethics*, 43(1-2), 49-64.
- Toker Gökçe A. (2013a). Teachers' value orientations as determinants of preference for external and anonymous whistleblowing. *International Journal of Humanities and Social Science*, (3)4, 163-173.
- Toker Gökçe, A. (2013b). Okullarda bilgi uçurma: İş doyumunu ve örgütsel bağlılık ilişkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 261-282.
- Toker Gökçe A. (2013c). Relationship between whistle-blowing and job satisfaction and organizational loyalty at schools in Turkey. *Educational Research and Reviews*. 8(14), 1186-1197.
- Toker-Gökçe, A. ve Alataş, H. (2014). (11-13 Eylül 2014). Öğretmenlerin İstenmeyen Yönetici Davranışlarına Yönelik Tutumları: Bilgi Uçurma (Whistle-blowing) mı? Sessiz Kalma mı? *V. Eğitim Yönetimi Forumu Bildiri Özetleri Kitabı*. EYFOR, Konya.
- Vinten, G. (1996). Whistleblowing in the Health-Related Professions. *The Indian Journal of Medical Ethics*.